

Politiska ideologier

– en liten bok om stora idéer

I studiecirkeln/kursen bestämmer deltagarna och studieledaren tillsammans inriktningarna på studierna.

Förutom presentation av deltagarna och att ta kontaktuppgifter till varandra är det bra att vid första studietillfället även prata igenom hur ni vill att uppbygget på den här studiecirkeln/kursen ska se ut:

- Hur mycket vill ni läsa till varje tillfälle?
- Passar det bäst att läsa några kapitel i taget och därefter samlas för en genomgång eller vill ni läsa ett kapitel i taget inför varje träff?

Se kursen som en möjlighet att lära er mer om ämnet och inte enbart utifrån boken. I en studiecirkel har de enskilda deltagarna valt kursen utifrån sina egna intressen och det är viktigt att alla får ut så mycket som möjligt.

- Diskutera också varför ni just valt den här kursen för att få reda på era olika motiv.

Det är viktigt att ni alla känner er trygga i gruppen och kan diskutera vad ni vill få ut av studierna så att ni får möjlighet att lägga upp dem i en takt som passar var och en.

Då ni alla har olika meriter, kunskaper, intressen och erfarenheter är det också lämpligt att studienivån anpassas efter detta. En del av er har kanske varit väldigt politiskt aktiva och andra inte. Några följer kanske debatter, valupptakter, läser ledarsidor om politik, går på möten, medan en del andra aldrig gör det. De flesta av er har antagligen valt just den här kursen för att ni vill lära er mer om politikens ideologier, men vad det innebär för var och en av er är viktigt att prata igenom. Det gör det också lättare för cirkelledaren att anpassa studienivån till den här gruppens sammansättning.

- Vad har cirkelledaren/kursledaren för tankar med kursen?
- Hur tänker hon/han sig kursupplägget?

Det kan också vara gruppen till gagn att ta reda på deltagarnas kompetenser och färdigheter som kan passa studiecirkeln/kursen och att fördela uppgifterna mellan er:

- Är det någon som är intresserad av och kan mycket om de historiska perioderna som kommit att spela särskilt stor roll för utformandet av dagens ideologier?
- Känner någon av er en historiker, idéhistoriker, politiker eller debattör som har information om de här frågorna som ni kan bjuda in till en diskussion?
- Någon som har Internet och skrivare lättillgängligt så ni kan skriva ut dokument och underlag?
- Vill någon ta fram information om var ni hittar evenemang, utställningar och annat underlag som kan komma studiecirkeln till nytta?

Att fördela uppgifterna inom gruppen ökar ofta känslan av aktivt deltagande och ni får förhoppningsvis ut ännu mer av studierna.

Vad är politik?

- ...och vad betyder politik för er? Är det allt vi har runt omkring oss: miljön, skola, daghem, hälsofrågor, kultur, musik, eller är det enbart några specifika frågor som är politik för er?

I boken Politiska ideologier läggs fokus på de största så kallade "ismerna" inom politik: socialism, konservatism och liberalism. Prata igenom vad ni har för uppfattning om vad dessa tre orienteringar innebär och även vad andra "ismer" inom politik står för som: feminism, rasism och anarkism.

- Era uppfattningar om de olika orienteringarna kanske skiljer sig väsentligt åt och vad kan det i så fall bero på?
- Hur kan man diskutera och jämföra socialism, liberalism, konservatism i dag och förr?
- Fanns tydligare grändragningar mellan ideologierna tidigare och vad kan det bero på?

De klassiska politiska partierna formades efter de bredaste "ismerna" inom den politiska diskussionen och deras förankring och anknytning till olika samhällsklasser:

- Socialdemokratiska, kommunistiska och vänsterpartier som hade nära koppling till arbetarrörelsen
- Liberala partiers förankring i medelklass och borgerskap
- Konservativa och även reaktionära högerpartier och de samhällsklasser som försvarade och ville förvara det gamla samhället. Hit drogs sig ofta adeln, kyrkan och godsägare.

- Hur ser dessa grupper ut i dag, eller går det ens att prata om samma typ av indelning bland samhällsklasser som man gjorde förr?
- Tycker ni att det behövs fler politiska diskussioner inom familjen/bland vänner/på arbetsplatsen och i skolan?
- Pratar vi för lite politik, förstår de flesta vad de olika "ismerna" och ideologierna står för och tror ni de flesta är intresserade av politik?
- Är det nödvändigt att man verkligen känner till allt om "ismer", ideologier och de politiska partiernas ståndpunkter för att ens prata politik med andra? Vad tycker ni?

- Vad tror ni författaren har för baktanke med boken? Kan Göran Färms syfte vara just att vi alla borde ta ett större ansvar för att prata mer politik med varandra och kanske dessutom engagera oss mer politiskt? Eller vill han bara få oss att tänka till kring ursprunget för de olika partipolitiska inriktningarna i dag för att förstå dagens politik?
- Är det lika viktigt i dag som tidigare att tillhöra ett parti? Det verkar vara många som inte vill prata öppet om vilket parti man röstar på, vad kan det bero på? Vågar man inte stå för det, är man rädd att bli dömd? Tänker man att man då måste kunna hela partiprogrammet för att säga sig vara exempelvis socialdemokrat, moderat eller miljöpartist?
- Vad indikerade det senaste valet när det gällde var de politiska partierna står?
- Var gränserna otydligare mellan "ismerna" i detta val jämfört med tidigare?
- Tycker ni att man får ut tillräckligt av valupptakter, vad saknas, vad är bra?

Tankar kring politiken

- Tror ni politiskt kunniga/insatta medborgare känner sig mer trygga i samhället?
- Att de genom att känna till olika ideologier och förstå politik överlag känner sig mer delaktiga i vad som händer runt omkring dem och därigenom tar större ansvar för att påverka politiken?
- Går det ens att påverka politiken?

Många svarar ju i undersökningar att de inte tycker att deras enskilda röst spelar någon roll: "politiker gör ju ändå som de vill". Andra menar att det är inte bara en rättighet utan även en skyldighet att exempelvis gå och rösta för att på så sätt påverka.

De politiska ideologierna bygger på system som formats av människor från olika politiska, kulturella och historiska förutsättningar. Vi kan därför se att de olika beskrivningarna av ideologierna skiljer sig åt från land till land. Den amerikanska vänstern skiljer sig från den svenska. Vad vi kallar en revolutionär i

Sverige och inom svensk politik är med stor sannolikhet annorlunda från hur chilensarna beskriver en revolutionär i sitt land.

- På vilket sätt har kulturen betydelse för ideologiernas utformning och gestaltande?
- Kommer vi närmare andra länders ideologier och "ismer" i och med sammanslutningar som EU, FN och andra samarbetsorgan?
- Hur mycket tror ni historiska händelser runt om i världen har betytt för svensk utformning av de olika ideologierna?
- Många i Sverige säger att de inte kan något om politik, tror ni att det är typiskt svenskt?
- Tror ni personer till exempel i fattiga länder eller mer utsatta områden är mer eller mindre politiskt insatta eller aktiva och i så fall varför?
- Vad innebär globaliseringen för de nuvarande inriktningarna på ideologierna?

Om bokens innehåll

I inledningen av boken reflekterar författaren Göran Färm över citatet "Ideologierna är döda", som politikern, författaren och DN-redaktören Herbert Tingsten hävdade på 1950-talet. Nu menade antagligen inte Tingsten det så bokstavligt utan poängen med uttalandet var snarare att gränsdragningar mellan olika ideologier inte var lika tydliga längre. Ideologier lever i allra högsta grad kvar men de är inte desamma som förr. De gamla traditionella "ismerna" förändras ständigt och så gör även de traditionella partierna. Det är inte samma avgränsning mellan konservatism, liberalism och socialism i dag som förr och inför valet 2006 var det många som ansåg att gränsdragningarna mellan de olika politiska blocken blev än mer otydliga än tidigare.

- På vilket sätt tycker ni att man kan knyta partier till olika ideologier i dag? Behöver vi fortfarande ideologier när vi pratar politik nu? Går det att lita på det politiker säger och på det som de säger att deras parti står för?

Vad är en ideologi, och vad betyder en – "ism"?

- Vad betyder det för er och vad är skillnaden på en åsikt och en ideologi?

I boken förklaras uttrycken på följande sätt: Ideologi kommer från ordet "ideo-/idea-" eller som vi säger nu: idé, vilket innebär begrepp eller bild. Det grekiska ordet "logia" betyder lära eller vetenskap. Läran om idéerna blir därför enligt Göran Färm en logisk översättning.

Det var inte förrän vid 1700-talets slut som ideologi började användas för att beskriva politiska inriktningar. Men själva grundidéerna till "ismerna" som finns i dag växte till redan långt före 1700-talet. Personer som Marx och Engels, som vi nu tydligt förknippar med politiska orienteringar, var själva starka motståndare till begreppet ideologi då det för dem beskrev människor som ville bevara den rådande samhällsordningen och som hyllade äldre tiders tankar om kristendomen och dess maktindelning av överhet och undersåtar.

- Vad tror ni om framtiden: Tror ni att alltfler tydliga gränser suddas ut inom de politiska orienteringarna eller går vi åt motsatt håll: kommer det framöver återigen bli ännu tydligare skillnad mellan olika "ismer"?
- Tycker ni att man kan lita på vad politikerna säger? Och vad tror ni gemene man tycker?
- Är det någon skillnad mellan hur man kan påverka samhället i dag jämfört med tidigare?

Efter flera decennier på senare tid då många rörelser har vuxit sig starkare eller utvecklats ytterligare som till exempel feminism, rasism, anarkism, kommunism och miljö- och klimatfrågor och när socialismen, kommunismen, liberalismen inte alls hamnat i skymundan i politiken så verkar Göran Färm dra slutsatsen att ideologierna i allra högsta grad lever vidare.

Politiska ideologier belyser historiska händelsers betydelse för ideologiernas uppkomst, med fokus på de största politiska "ismerna" som socialism, konservatism och liberalism men även andra inriktningar som spelat stor roll på den politiska arenan.

Några historiska händelser

Industrialismen och teknikutvecklingen har utan tvekan haft stor inverkan på de politiska "ismernas" utformande. I boken beskrivs med en schematisk tidsaxel historiskt betydelsefulla perioder som påverkat de olika idélärorna som vi känner dem i dag:

Redan 100-tals år före Kristi födelse finns rötter till kommunism, socialism och liberalism bland de gamla grekerna och filosofer som Platon, med flera.

Nicolaus Copernicus var en polsk vetenskapsman och astronom som levde på 1500-talet. Han var den första som uppställde en korrekt modell av solen och planeterna där solen fanns i systemets centrum. Denna syn på himlakropparna bröt med den tidigare ptolemeiska som innebar att jorden var världssalltets mitt.

I slutet av 1500-talet och i början av 1600-talet visade Galilei Galileo att kroppar med olika massa faller med samma hastighet (om man bortser från luftmotståndet). Han var en av de första som studerade himlen med ett teleskop och upptäckte till exempel Jupiters månar. Den romersk-katolska kyrkan tvingade Galilei att avsäga sig sin övertygelse om att Copernikus bild av solsystemet var riktig. Galilei tvingades att säga att jorden står stilla och att solen rör sig runt jorden.

Isaac Newton, engelske forskare och matematiker på 1600-talet som presenterade gravitationsprincipen och som formulerade tre lagar: tröghetslagen, accelerationslagen och lagen om verkan och motverkan. Han avvisade också religiösa och metafysiska tolkningar och förklaringar av samma fenomen.

Dessa tre vetenskapsmän är bara några exempel på upptäckter om världen och himlakropparna som på allvar kom att utmana kyrkans förklaring till allts existens.

- Vad har samhällets frigörelse från kristendomen betytt för ideologiernas utveckling?
- Vad har industri- och teknikutvecklingen som följde på till exempel ovan nämnda personers upptäckter på 1500- och 1600-talen betytt för de moderna ideologierna?
- Hur kan man jämföra industrialismens och teknikens utveckling och dess inverkan på politiken nu jämfört med förr?

Franska revolutionen 1789 som betytt grunden för det vi i dag kallar högern och vänstern inom de politiska blocken i och med att det var första gången de folkvalda satte sig till höger respektive vänster från talmannens podium i nationalförsamlingen/franska parlamentet. På höger sida satt de som var emot revolutionen och således var vänstersidan revolutionsanhängarna.

- Vad innebär "högern", respektive "vänstern" för er inom politiken?

Mitten av 1800-talet: Europa är politiskt oroligt och 1848 utbryter revolution i Frankrike, under namnet Februarirevolutionen vilket även inspirerar andra länder att ta efter: Karl Marx och Friedrich Engels ger ut "Kommunistiska manifestet", grunden för den moderna socialistiska läran.

I slutet av 1800-talet/början av 1900-talet bildas många av de politiska partierna i Sverige.

Arbetarrörelsens frammarsch och kraven som började ställas från arbetarhåll på politiken har spelat stor roll för fackföreningarnas bildande, för arbetarnas villkor och för politiken i stort.

- Vad vet ni om arbetarrörelsens betydelse för de politiska "ismernas" utvecklande?
- Vilka var de grupper som klassades som typiska arbetare?
- Tror ni att liknande sammanslutningar, som arbetarrörelsen i slutet av 1800-talet, kan uppstå igen?
- Vad skulle få er att engagera er i politik på liknande sätt?
- Vilka grupperingar, manifestationer, frågor tror ni framöver kommer att spela stor roll för utformningen av politiken? Och hur kommer de att påverka partierna?

Förutom svaret på frågan om vad "ismer" och ideologier är får läsaren av Politiska ideologier en lättillgänglig genomgång om hur de olika inriktningarna: socialism, konservatism och liberalism, har utvecklats och förändrats under tidens gång samt även internationella jämförelser. De politiska "ismerna" har inte nödvändigtvis samma innebörd för politiska system världen över. Även den uppdelning vi gör i höger- och vänsterblock på den politiska skalan skiljer sig åt i olika länder.

Betydelsefulla personer

Det finns flera personer som kommit att spela en stor roll för de politiska orienteringarnas utformning. Dessa är bara några av dem som Göran Färm tar upp i sin bok:

Inom liberalismen:

Adam Smith, John Stuart Mill, Bertil Ohlin, Bill Clinton

Inom konservatism:

Edmund Burke, Arvid Lindman, Margret Thatcher, George W Bush och Alf Svensson

Inom socialismen:

Engels och Marx, August Palm, Vladimir Lenin, Per Albin Hansson, Olof Palme

- Vilka andra, utöver de som nämns i boken, har spelat stor roll för politikens utformande?

Fler diskussionsförslag

Under 70- och 80-talet var det många människorätts-, miljö- och djurrättsorganisationer som hade ett uppsving av medlemsantalet.

- Vad var det under den eran som gjorde att fler och fler engagerade sig i olika frågor?

Nu säger många organisationer att de tappat medlemmar. En del hävdar att det kan bero på att frågorna har kommit upp på den politiska agendan och då är det många som tror att man inte längre behöver stötta organisationerna eller gå med i partier som kämpar för dessa områden.

- Vad tror ni att medlemstappet beror på? Och kan det vara så att folk engagerar sig på andra sätt och i så fall hur?
- Tror ni att färre engagerar sig nu, i olika frågor, än förr? Och vad har ideella organisationer betytt för politiken?
- Vilka nya "ismer" kan komma att utvecklas och kan några av de befintliga försvinna?

På senare tid har även många så kallade enfrågepartier utvecklats.

- Vilka är de och vad innebär de för den politiska diskussionen?
- Vilka andra sådana partier tror ni kommer att utvecklas?
- Vad har avsaknaden av fler framträdande kvinnor betytt för ideologiernas utvecklande?

Många feminister menar att kvinnor generellt fått kämpa på fler än ett plan, det vill säga både mot den så kallade könsmaktsordningen och mot andra orättvisor.

- Vad har det haft för betydelse för de politiska ideologierna?
- Hur har benämningen på dem som vill förändra respektive bevara samhällets struktur sett ut, bland uttryck som t ex: de radikala, reaktionära, progressiva, reformisterna och de revolutionära?
- Betyder orden samma sak i dag som förr?

Fackmannamedverkan:

Vill ni att någon annan person medverkar under någon av träffarna, kan ni t ex höra om författaren Göran Färm kan medverka. Han kan nås via Rådhusgruppen, 08-702 10 15, 070-665 09 02

Eller vill ni bjuda in företrädare för de olika partierna som får diskutera politiska ideologier med er? Någon politisk debattör/journalist med kunskap om politiska ideologier? Är ni intresserad av att fördjupa er i något av de olika kapitlen i boken som till exempel handlar om olika historiska tidpunkter som påverkat ismernas utveckling: upplysningstiden, den franska eller den ryska revolutionen, inbördeskrig som fått internationell betydelse, Berlinmurens fall, EU: s bildande och upptäckter inom vetenskapen?

Övrigt material:

I boken *Politiska ideologier – En liten bok om stora idéer* har författaren samlat många tips om vidare läsning, både böcker och länkar på Internet. Det här är några övriga idéer om hur ni kan hitta mer användbar information till studierna via böcker, Internet och andra kanaler:

Dessa två böcker hittar ni till exempel via Internet: www.bokus.com:

Det politiska tänkandets historia, Svante Nordin
Det politiska tänkandets historia berättar om de politiska idéernas utveckling i Västerlandet från Platon till våra dagar. Politiska verk som Platons Staten, Aristoteles' Politiken, Augustinus' Civitas Dei, Mills On Liberty eller Rawls' A Theory of Justice lyfts fram och analyseras.

Från Platon till kommunismens fall,
Sven-Eric Liedman, professor i idé- och lärdoms-
historia, ger en grundläggande kunskap om politiska
ideologier.

Stig-Björn Ljunggren, har bland annat skrivit *Ideolo-
gier*, som kan beställas på: www.ideologier.nu

Rosa Luxemburg – polsk revolutionär som skrivit
bland annat *Den ryska revolutionen* och andra poli-
tiska skrifter.

Karin Johannisson, svensk professor i idéhistoria har
skrivit många texter i ämnet.

Åsa Linderborg, historiker och författare, som bl a
skrivit *Socialdemokraterna skriver historia – historie-
skrivning som ideologisk makt* som är en studie av hur
den svenska socialdemokratin i sin egen partihistorik
under perioden 1892-2000 har eftersträvat identitet,
legitimitet och auktoritet. I fokus står socialdemokra-
tins kamp om det allmänna historiemedvetandet.

www.wikipedia.org www.susning.nu – sök på poli-
tiska ideologier

[http://web.comhem.se/~u13115096/Ideologierna/
index.html](http://web.comhem.se/~u13115096/Ideologierna/index.html)

Emma Goldman – från Litauen, främst känd för sina
anarkistiska texter.

Simone de Beauvoir – fransk feminist, författare och
filosof som bland annat skrivit *Det andra könet*.

På Arbetarrörelsens arkiv i Stockholm hittar ni hela
den svenska arbetarrörelsens historia med dokumen-
tation från politiska och fackliga organisationer. Där
finns också ett rikt personarkiv samt ett omfattande
internationellt arkiv.

Kontaktuppgifter: 08-412 39 00, besöksadress: Upp-
landsgatan 4, Stockholm.

Hemsida: www.arbark.se

Runtom i landet hittar ni även Folkrorelsens arkiv-
förbund som ni kan kontakta via kansliet i Örebro:
019-611 29 00, hemsida: www.faf.nu

På de flesta folkbibliotek kan personalen hjälpa till att
leta fram böcker/tidskrifter och annan information
om politiska ideologier.

Via universitet runt om i landet kan ni kontakta in-
stitutionerna för historia, idéhistoria, samhällsve-
tenskap eller genusforskning.

Via regeringskansliet 08-405 10 00, www.regeringen.se och riksdagen 08-786 40 00, och www.riksdagen.se kan ni hitta mer information om svenskt och in-
ternationell politik och om de politiska partierna.

www.euupplysningen.se kanske också kan ge mer
information.

Via de politiska partierna kan ni också hitta mycket
information, både på kanslierna och på Internet.

Nya medier

En annan intressant diskussion i er grupp kan vara
vad de moderna medierna med Internet och allt fler
tv- och radiokanaler, tidningar och tidskrifter har
betytt för de politiska ideologiernas utveckling. Nu
när man lättare varandra och varje dag översköljs
vi av budskap från politiker, debattörer och andra.
Diskutera positiva/negativa aspekter kring detta.

- Är det lättare att påverka politiken nu jämfört
med tidigare?
- Är det lättare i Sverige än i andra länder?
- Mår man som medborgare bättre om man har
ett inflytande över politiken i det samhälle man
lever i?
- Vad tror ni om de unga i dagens Sverige och de
som är unga om till exempel 40 år: kommer de
vara mer eller mindre politiskt aktiva än vad
ungdomar är i dag?
- Kommer ni efter den här kursen vara mer po-
litiskt intresserade/aktiva?

Innan studiecirkeln/kursens avslut:

Gör gärna en utvärdering av studierna:

- Har ni fått ut det ni ville av studiecirkeln/kur-
sen?
- Vad hade ni velat lägga mer respektive mindre
fokus på? Hade ni kunnat använda er av fler
källor, böcker, personer?

Skriv gärna till Bilda förlag för synpunkter på boken:
Bilda förlag, Box 42053, 126 13 Stockholm.

BILDA FÖRLAG

BILDA FÖRLAG, BOX 42 053, 126 13 STOCKHOLM, TEL. 08-709 04 00
FÅR KOPIERAS FRITT